

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 12 maart 2019, tot wijziging van de Uitvoeringsregeling natuurcompensatie Noord-Holland

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat het vanwege een wijziging van artikel 19 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening noodzakelijk is om de Uitvoeringsregeling natuurcompensatie daarop aan te passen

Gelet op artikel 19, lid 9 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening:

Besluiten vast te stellen:

Uitvoeringsregeling natuurcompensatie Noord-Holland

Artikel 1

1. Voor zover een bestemmingsplan voorziet in een nieuwe activiteit overeenkomstig artikel 19, vierde lid, of in een ontwikkeling overeenkomstig artikel 25, derde en vierde lid, van de Provinciale Ruimtelijke Verordening, maakt dat bestemmingsplan mogelijk dat de initiatiefnemer daarvan fysieke maatregelen neemt ter compensatie van de schade aan het Natuurnetwerk Nederland, een natuurverbinding of een weidevogelleefgebied.
2. Voor zover de fysieke maatregelen als bedoeld in het eerste lid niet in het bestemmingsplan mogelijk kunnen worden gemaakt, blijkt uit de toelichting van het bestemmingsplan hoe en wanneer de fysieke maatregelen dan wel planologisch worden geregeld en dat het bevoegde gezag daaraan medewerking zal verlenen.
3. In het geval de fysieke maatregelen ter compensatie van schade aan het Natuurnetwerk Nederland als bedoeld in het eerste lid worden genomen binnen het Natuurnetwerk Nederland, dient daarnaast in het bestemmingsplan op eenzelfde oppervlak als verloren gaat door de activiteit, dat nog niet is aangewezen als Natuurnetwerk Nederland, de ontwikkeling van natuur planologisch mogelijk te worden gemaakt. Voor zover dit niet mogelijk is in het bestemmingsplan dat de activiteit mogelijk maakt, blijkt uit de toelichting van dat bestemmingsplan hoe en wanneer deze ontwikkeling van natuur dan wel planologisch wordt geregeld en dat het bevoegde gezag daaraan medewerking zal verlenen.
4. Uit de toelichting van het bestemmingsplan als bedoeld in het eerste lid, blijkt dat de fysieke maatregelen ter compensatie van de aantasting van een natuurverbinding zodanig plaatsvinden dat de functie van de natuurverbinding, zoals omschreven in de wezenlijke kenmerken en waarden, in stand blijft.
5. In afwijking van het eerste lid en tweede lid, kan de schade aan het Natuurnetwerk Nederland of een weidevogelleefgebied voorafgaand aan de ontwikkeling financieel worden gecompenseerd indien:
 - a. fysieke maatregelen niet mogelijk zijn, of;
 - b. het gebied dat wordt aangetast door een activiteit als bedoeld in het eerste lid niet groter is dan:
 1. 0,5 hectare in het geval van Natuurnetwerk Nederland, en;
 2. 5 hectare in het geval van weidevogelleefgebied.

6. In aanvulling op het vijfde lid dient bij financiële compensatie in het kader van het Natuurnetwerk Nederland op eenzelfde oppervlak als verloren gaat door de activiteit, dat nog niet is aangewezen als Natuurnetwerk Nederland, de ontwikkeling van natuur planologisch mogelijk te worden gemaakt. Indien dat niet mogelijk is in het bestemmingsplan dat de activiteit mogelijk maakt, blijkt uit de toelichting van dat bestemmingsplan hoe en wanneer dat dan wel planologisch wordt geregeld en dat het bevoegd gezag daaraan medewerking zal verlenen.
7. Financiële compensatie als bedoeld in het vijfde lid vindt plaats in de vorm van een bijdrage aan de provincie Noord-Holland die wordt gestort in de provinciale reserve groen ten behoeve van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland.

Artikel 2

Uit de toelichting op een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 1, eerste lid, blijkt dat de fysieke maatregelen ter compensatie van de aantasting van het Natuurnetwerk Nederland:

- a. plaatsvinden buiten het Natuurnetwerk Nederland op een locatie die bijdraagt aan de versterking van de samenhang van het netwerk, of, indien aannemelijk is dat fysieke maatregelen buiten het Natuurnetwerk Nederland niet mogelijk zijn, in nog niet gerealiseerde delen van het Natuurnetwerk Nederland;
- b. plaatsvinden in de nabijheid van het aangetaste gebied tenzij aantoonbaar is dat dit niet mogelijk is;
- c. plaatsvinden in een gebied dat minimaal gelijk is aan de oppervlakte van het aangetaste gebied;
- d. de aangetaste wezenlijke kenmerken en waarden compenseren;
- e. tenminste de inrichting van het gebied ten behoeve van de ontwikkeling van de gewenste natuur en ontwikkelingsbeheer van die natuur voor een duur van tenminste 5 jaar, en in geval van bos 10 jaar, omvatten.

Artikel 3

Uit de toelichting op een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 1, eerste lid, blijkt dat de fysieke maatregelen ter compensatie van de aantasting van een weidevogelleefgebied:

- a. plaatsvinden in een weidevogelleefgebied als bedoeld in artikel 25 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening;
- b. plaatsvinden in de nabijheid van het aangetaste gebied tenzij wordt aangetoond dat dit niet mogelijk is;
- c. inrichtingsmaatregelen of actief weidevogelbeheer omvatten voor een bedrag gelijk aan de kosten voor beheer in een gebied dat minimaal gelijk is aan de oppervlakte van het aangetaste weidevogelleefgebied rekening houdende met een jaarlijkse rustperiode in de nestfase waarin agrarische werkzaamheden niet zijn toegestaan van 1 april tot en met 15 juni voor een periode van 30 jaar.

Artikel 4

De toelichting op een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 1, eerste tot en met vierde lid, waarin fysieke maatregelen worden bepaald, omvat een compensatieplan dat voldoet aan de volgende eisen:

- a. het plan bevat een kaart van een schaalniveau niet groter dan 1:10.000 waarop de locatie waar de fysieke maatregelen plaatsvinden staat aangegeven;
- b. de fysieke maatregelen zijn concreet beschreven;
- c. in het plan is aangegeven op welke momenten gedeputeerde staten de voortgang kunnen beoordelen;
- d. het plan bevat een tijdschema voor realisatie van de compensatie waaruit blijkt dat initiatiefnemer de compensatie uiterlijk binnen twee jaar na de start van de uitvoering van de compensatieplichtige activiteit realiseert, tenzij in een compensatieovereenkomst als bedoeld in artikel 5 anders wordt bepaald;
- e. het plan beschrijft het jaarlijkse beheer van het gebied en de voorwaarden waaraan een beheerder moet voldoen.

Artikel 5

1. Een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 1, eerste tot en met zesde lid, bevat als bijlage een compensatieovereenkomst die is aangegaan tussen de initiatiefnemer en de provincie.
2. In een compensatieovereenkomst als bedoeld in het vorige lid is ten minste opgenomen:
 - a. welke rollen en verantwoordelijkheden de betrokken partijen hebben;
 - b. een financiële onderbouwing waaruit blijkt dat de uitvoering van de fysieke maatregelen is zeker gesteld en niet wordt gefinancierd uit middelen die beschikbaar zijn op grond van een subsidieregeling;
 - c. de termijn waarbinnen de uitvoering van compensatie moet zijn afgerond;
 - d. een boeteclausule die van toepassing is bij het niet, niet tijdig of onvolledig uitvoeren van de compensatie tenzij sprake is van een overeenkomst tussen overheden;
 - e. de verplichting om te melden wanneer de uitvoering van de compensatiemaatregelen starten;
 - f. de verplichting om gedeputeerde staten jaarlijks te informeren over de voortgang.
3. Voor het verschuldigd zijn van een boete als bedoeld in het vorige lid is geen ingebrekestelling nodig.
4. Het boetebedrag wordt gestort in de provinciale reserve groen ten behoeve van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland. Het boetebedrag is op het moment van vaststelling ten minste gelijk aan 150 procent van alle directe en indirecte kosten die samenhangen met de betrokken compensatie.

Artikel 6

1. Financiële compensatie als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, omvat voor het Natuurnetwerk Nederland de volgende kostenelementen:
 - a. kosten van de aanschaf van vervangende grond;
 - b. kosten van de basisinrichting;
 - c. kosten van ontwikkelingsbeheer gedurende de ontwikkelingstijd, afhankelijk van het type natuur dat wordt ontwikkeld;
 - d. kosten voor de planontwikkeling en planuitvoering, deze zijn bepaald op 20 procent van de kosten genoemd bij a, b en c.
2. Een bijdrage als bedoeld in artikel 1, vijfde lid, omvat voor een weidevogelleefgebied de volgende kostenelementen:
 - a. de kosten voor 30 jaar actief weidevogelbeheer voor een gebied dat minimaal gelijk is aan de oppervlakte van het aangetaste weidevogelleefgebied rekening houdende met een jaarlijkse rustperiode in de nestfase waarin agrarische werkzaamheden niet zijn toegestaan jaarlijks van 1 april tot en met 15 juni;
 - b. de kosten voor de planontwikkeling en planuitvoering, deze zijn bepaald op 20 procent van de kosten genoemd bij a.

Artikel 7

1. De beleidsregel compensatie natuur en recreatie Noord-Holland van 17 december 2007, nr. 2007-76280 (Pb 2008, 10) wordt ingetrokken.
2. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.
3. Deze regeling wordt aangehaald als: Uitvoeringsregeling natuurcompensatie Noord-Holland.

Haarlem, 12 maart 2019

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.T van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

TOELICHTING

TOELICHTING bij de op 21 maart 2019 gewijzigde Uitvoeringsregeling natuurcompensatie

Algemeen

Eén van de hoofddoelstellingen van het provinciaal beleid is om de biodiversiteit in Noord-Holland niet verder achteruit te laten gaan en bij voorkeur te verbeteren. De planologische bescherming van het NNN, de natuurverbindingen en het weidevogelleefgebied draagt bij aan die doelstelling.

In artikel 19, vierde lid, respectievelijk artikel 25, derde en vierde lid, van de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) is aangegeven in welke situaties een bestemmingsplan activiteiten mag bevatten die het natuurnetwerk Nederland (NNN) of een natuurverbinding respectievelijk het weidevogelleefgebied aantasten, onder de voorwaarde dat deze aantasting wordt beperkt (mitigatie) en compensatie plaatsvindt van de overblijvende effecten. Dit ‘compensatiebeginsel’ is voor het NNN ook door het Rijk voorgeschreven vanuit het BARRO.

Artikel 19, negende lid, en 25, zesde lid, geven gedeputeerde staten de mogelijkheid om nadere regels te stellen ten aanzien van de wijze waarop de compensatie plaatsvindt.

De Uitvoeringsregeling natuurcompensatie Noord-Holland geeft daar invulling aan.

Aanleiding voor de wijziging

Op 14 januari 2019 hebben provinciale staten van Noord-Holland artikel 19 van de PRV gewijzigd. In dit artikel zijn de planologische beschermingsregels voor het natuurnetwerk Nederland (NNN) en de natuurverbindingen vastgelegd.

Het in artikel 19 vastgelegde kader voor compensatie luidt nu:

“3. Een bestemmingsplan als bedoeld in het eerste lid maakt geen nieuwe activiteiten mogelijk die per saldo leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, of tot een vermindering van de oppervlakte van het natuurnetwerk Nederland of de natuurverbindingen, of van de samenhang tussen die gebieden.

4. In afwijking van het derde lid kan een bestemmingsplan als bedoeld in het eerste lid nieuwe activiteiten mogelijk maken, indien:

a er sprake is van een groot openbaar belang;

b er geen reële alternatieven zijn, en;

c de negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang worden beperkt en de overblijvende effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd.”

De wezenlijke kenmerken en waarden (WKW) zijn voor 126 deelgebieden van het NNN en voor 17 natuurverbindingen afzonderlijk uitgewerkt en vastgelegd in bijlage 3 bij de PRV.

In het derde lid wordt met 'per saldo' bedoeld dat binnen een integraal project de WKW, het oppervlak of de samenhang van het NNN wel kunnen verschuiven, zolang over het gehele project maar geen sprake is van een afname. Het begrip 'compensatie' is dan dus ook niet aan de orde.

Uit de nieuwe tekst van artikel 19 PRV vloeit de verplichting voort om in *alle* gevallen van compensatie, dus ook bij fysieke compensatie binnen NNN en bij financiële compensatie, ervoor te zorgen dat het oppervlak NNN niet afneemt.

De Uitvoeringsregeling natuurcompensatie is op deze wijzigingen in de PRV aangepast. Daarnaast werd in de oude regeling nog gesproken over Ecologische Hoofdstructuur en ecologische verbindingzones. Deze begrippen waren in de PRV al eerder vervangen door natuurnetwerk Nederland respectievelijk natuurverbindingen en dat is nu ook in deze regeling gebeurd.

Omdat artikel 25 van de PRV niet is gewijzigd, is de Uitvoeringsregeling voor het onderdeel weidevogelleefgebieden ongewijzigd gebleven.

Bij de wijziging van de regeling is een overgangsregeling opgenomen. De vorige uitvoeringsregeling blijft van toepassing op lopende procedures:

- bestemmingsplannen waarvan het ontwerp op het moment van inwerkingtreding van de nieuwe regeling reeds ter inzage heeft gelegen.
- omgevingsvergunningen in afwijking van het bestemmingsplan waarvoor de aanvraag voor inwerkingtreding van dit besluit is ingediend.

Voorwaarde is wel dat het bestemmingsplan en de omgevingsvergunning binnen twee jaar na inwerkingtreding van dit besluit wordt vastgesteld respectievelijk wordt verleend. Door deze overgangsbepaling voor lopende procedures wordt gemeenten en initiatiefnemers tijd geboden om zich voor te bereiden op de nieuwe regels

Doel van de Uitvoeringsregeling

De Uitvoeringsregeling heeft twee doelen:

1. Concrete regels voor de uitvoering van het compensatiebeginsel voor het NNN, de natuurverbindingen en weidevogelleefgebied in Noord-Holland. Voor het NNN vormen deze de uitwerking van de verplichting die het Rijk de provincies daartoe in het BARRO oplegt;
2. Gemeenten en initiatiefnemers duidelijk maken in welke situaties en op welke wijze zij het compensatiebeginsel moeten toepassen.

Het bepalen van de aard en de omvang van de compensatie is maatwerk. Per ingreep moet de initiatiefnemer een ecologisch onderzoek laten uitvoeren waaruit blijkt of en in welke mate de WKW van het gebied significant worden aangetast en of en in welke mate het oppervlak of de samenhang van het NNN verminderen.

In [de NNN-wijzer](#) staat aangegeven waaraan daarbij gedacht moet worden.

Wanneer is de Uitvoeringsregeling van toepassing?

Deze Uitvoeringsregeling is van toepassing als sprake is van compensatie zoals bedoeld in artikel 19 en artikel 25 van de PRV. Op rijksplannen zoals Rijksinpassingsplannen, Tracébesluiten, Dijkverzwaringsplannen en plannen voor militaire terreinen, is de PRV niet van toepassing en deze Uitvoeringsregeling dus ook niet. Bij aantasting van het NNN dienen genoemde rijksplannen

wel in compensatie te voorzien, waarbij het rijk deze Uitvoeringsregeling als uitgangspunt hanteert.

Voor provinciale inpassingsplannen geldt eveneens dat de PRV er niet op van toepassing is. Maar uiteraard hanteert de provincie ook voor haar eigen projecten het compensatiebeginsel, conform deze Uitvoeringsregeling.

Artikelsgewijs

Artikel 1

Dit artikel geeft aan dat in het bestemmingsplan waarin een schadelijke ruimtelijke ingreep in het NNN, een natuurverbinding of een weidevogelleefgebied wordt mogelijk gemaakt, moet worden onderbouwd hoe door toepassing van het compensatiebeginsel wordt voldaan aan artikel 19, vierde lid onderdeel c, van de PRV.

Het zal niet altijd mogelijk blijken om de compensatie te realiseren in hetzelfde bestemmingsplan als waarin de ingreep mogelijk wordt gemaakt. Indien de compenserende maatregelen (deels) in een ander bestemmingsplan of een andere gemeente plaatsvindt, dan moet er tenminste een besluit van B&W van de betreffende gemeente zijn over wanneer en in welk bestemmingsplan de compensatie gaat worden vastgelegd.

Als sprake is van financiële compensatie, dient de onderbouwing dat fysieke compensatie niet mogelijk is eveneens in het bestemmingsplan te worden vastgelegd.

Financiële compensatie is bij een aantasting van de natuurverbindingen niet mogelijk, om te voorkomen dat de verbindende functie in gevaar komt.

Voor compensatie van het NNN is in dit artikel een duidelijke voorkeursvolgorde aangegeven voor de vormgeving van de compensatie:

1. Fysieke compensatie buiten NNN (lid 1)
 - a. De fysieke maatregelen opnemen in het bestemmingsplan dat de schade veroorzakende ruimtelijke ingreep mogelijk maakt (lid 1)
 - b. Als dat niet lukt: de fysieke maatregelen op andere wijze planologisch regelen (lid 2).
2. Fysieke compensatie binnen NNN met daarnaast het planologisch mogelijk maken van extra oppervlak natuur (lid 3)
 - a. Extra oppervlak natuur opnemen in het bestemmingsplan dat de schade veroorzakende ruimtelijke ingreep mogelijk maakt (lid 3).
 - b. Als dat niet lukt: extra oppervlak natuur op andere wijze planologisch mogelijk maken (lid 3)
3. Financiële compensatie met daarnaast het planologisch mogelijk maken van extra oppervlak natuur (lid 5).
 - a. Extra oppervlak natuur opnemen in het bestemmingsplan dat de schade veroorzakende ruimtelijke ingreep mogelijk maakt (lid 6).
 - b. Als dat niet lukt: extra oppervlak natuur op andere wijze planologisch mogelijk maken (lid 6)

De middelen die bij financiële compensatie in de provinciale reserve groen worden gestort (lid 7), benutten gedeputeerde staten voor de realisatie van het NNN en het nemen van beheer- of inrichtingsmaatregelen ten gunste van weidevogels.

Artikel 2

Artikel 2 stelt nadere regels voor de locatie, de aard en de omvang van fysieke compensatie van schadelijke ingrepen in het NNN. Fysieke compensatie dient bij voorkeur buiten het NNN en in de nabijheid van de aangetaste locatie plaats te vinden. Daarbij moet het dan wel gaan om een nieuwe locatie die aansluit bij het bestaande NNN, zodat de samenhang van het NNN als geheel niet afneemt. De oppervlak van het compensatiegebied dient minimaal gelijk te zijn aan het vernietigde oppervlak. Als een ingreep het NNN-gebied niet geheel vernietigt, maar verstoort of de functionaliteit aantast, zal de compensatie moeten zorgen voor het opheffen van de effecten daarvan. Het bepalen van de benodigde compensatie is maatwerk.

Artikel 3

De planologische bescherming van de weidevogelleefgebieden richt zich vooral op het behoud van de openheid en de rust van de gebieden. Dit blijken – naast het beheer - bepalende factoren te zijn voor de kwaliteit van het gebied voor de weidevogels. In de toelichting op artikel 25 van de PRV staat nader toegelicht welke typen ingrepen vanuit dat perspectief schadelijk kunnen zijn. Bij het bepalen van de te compenseren oppervlakte, gaat het niet alleen om het verdwenen areaal door de ingreep, maar ook om de extra verstoring (geluid, licht,) die door de ingreep wordt veroorzaakt. Zie hiervoor de “Onderbouwing verstoringafstanden werkplan weidevogels in Fryslân”.

De compensatie van weidevogelleefgebied kan bestaan uit inrichtingsmaatregelen of actief weidevogelbeheer voor een bedrag gelijk aan de kosten voor weidevogelbeheer voor een periode van 30 jaar. Compensatie voor activiteiten in weidevogelleefgebied vindt plaats in aangewezen weidevogelleefgebied. In deze gebieden zijn de compensatiemaatregelen het meest effectief, omdat hier is aangetoond dat deze gebieden geschikt zijn voor weidevogels. De besteding van de middelen moet zinvol zijn. Om te voorkomen dat op een gebied beheer wordt vastgelegd voor een lange termijn, terwijl de omstandigheden kunnen veranderen kan in de overeenkomst een clause worden opgenomen om de maatregelen te evalueren en tussentijds aan te passen.

Artikel 4

Het compensatieplan dient deel uit te maken van de toelichting op het bestemmingsplan dat de ingreep vastlegt. Het (tijdig) opstellen van het compensatieplan is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer. Het compensatieplan dient te voldoen aan de regels die er in dit artikel aan worden gesteld.

Om te kunnen beoordelen of met het compensatieplan het verlies aan oppervlak, WKW en samenhang van het NNN voldoende worden gecompenseerd, dient de initiatiefnemer niet alleen de ingreep (zie de toelichting op de voorgaande artikelen), maar ook de compensatiemaatregelen zo concreet mogelijk te beschrijven. In de [NNN wijzer](#) wordt dit nader toegelicht. Het artikel stelt ook een termijn waarbinnen de compensatiemaatregelen moeten zijn uitgevoerd.

Artikel 5

In de compensatieovereenkomst staan de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen, evenals een financiële onderbouwing, waaruit blijkt dat de realisatie van de compensatiemaatregelen, inclusief ontwikkelingsbeheer, is geborgd. De uiterste termijn van realisatie wordt in de overeenkomst vastgelegd, met een boetebeding dat van toepassing is bij het niet tijdig uitvoeren van de maatregelen. Een format voor een compensatieovereenkomst is op te vragen bij de provincie.

Mocht de initiatiefnemer zijn compensatieverplichtingen niet nakomen, dan neemt de provincie de uitvoering hierna over op kosten van de initiatiefnemer. Als de oorspronkelijk overeengekomen compensatie niet (meer) mogelijk blijkt, zal de provincie streven naar gelijkwaardige compensatie elders, afhankelijk van wat de mogelijkheden zijn. Omdat de intensieve bestuurlijke relaties tussen overheden voldoende mogelijkheden bieden om nakoming van gemaakte afspraken te toetsen, kan een boetebeding achterwege blijven als het gaat om een overeenkomst tussen provincie en een andere overheid.

Artikel 6

Bij financiële compensatie van NNN dient de initiatiefnemer te (laten) berekenen wat het vervangend aanleggen van het vernietigde natuurtype op dezelfde locatie zou kosten, uitgaande van de volgende posten:

Maatregel	Toelichting
Verwerving	Gemiddelde taxatieprijs grond op die locatie
Basisinrichting	Afhankelijk van het natuurtype en de benodigde maatregelen, te berekenen volgens de standaardkosten die ook in het Programma Natuurontwikkeling zijn opgenomen.
Ontwikkelingsbeheer	Afhankelijk van het type dat wordt ontwikkeld. 5 jaar (bos: 10 jaar) reguliere beheerkosten voor het betreffende natuurtype, te berekenen volgens de normkosten van het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (zie https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/de-index-natuur-en-landschap/natuurtypen)
Uitvoeringskosten	20% van het totaal (alleen bij financiële compensatie).

Bij financiële compensatie van weidevogelleefgebied dient de initiatiefnemer te (laten) berekenen wat het vervangend aanleggen van het vernietigde weidevogelleefgebied op dezelfde locatie zou kosten, uitgaande van de volgende posten:

Maatregel	Toelichting
30 jaar beheer	De kosten voor een gemiddeld beheerregime bestaande uit een pakket weidevogelgrasland met rustperiode 1 april t/m 15 juni (zie www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/de-index-natuur-en-landschap/agrarische-natuurtypen)
Uitvoeringskosten	20% van het totaal (alleen bij financiële compensatie).